

Kaplica murowana z drewnianą rzeźbą św. Jana Nepomucena z roku 1829 w Żalucznem

5

Murovaná kaplnka s drevenou sochou sv. Jána Nepomuckého z roku 1829 v Žalucznom

Kaplica murowana zwana "Pazdórowa" z przełomu XIX i XX wieku w Cichem

6

Murovaná kaplnka nazývaná „Pazdórowa“ z prelomu 19. a 20. storočia v Cichom

Kaplica Bogurodzicy Maryi z Częstochowy z początku XIX wieku we Wróblówce

7

Kaplnka Čenstochovskej Panny Márie zo začiatku 19. storočia vo Wróblówke

Kapliczka powstała w 1829 r. Wykonano ją z łamanego kamienia, częściowo otynkowano i wielokrotnie pobielono. Przykrywa ją czterospadowy daszek na szczycie którego umieszczono metalowy, kuty krzyż. We wnętrzu frontowej ściany umieszczona została zabytkowa polichromowana, drewniana rzeźba przedstawiająca św. Jana Nepomucena. W górnej partii kapliczki pod dachem znajdują się trzy niewielkie prostokątne wnęki. We frontowej znajduje się obrazek przedstawiający Matkę Bożą Królową Polski z Dzieciątkiem w koronie oraz metalowy krucyfiks z lat 80. XX wieku).

Kaplnka pochádza z roku 1829. Bola postavená z lo-meného kameňa, čiastočne omietnutá a viackrát bielená. Je prikrytá valbovou strechou, na jej štíte je osadený kovový, kovaný kríž. V nike v čelnej stene je umiestnená historická polychrómovaná drevená socha sv. Jána Nepomuckého. V hornej časti kaplnky pod strechou sa nachádzajú tri menšie obdĺžnikové výklenky – v čelnom je vyobrazenie korunovanej Panny Márie Kráľovej Poľska s Dieťaťom a kovový krucifx z 80. rokov 20. storočia).

Przydrożna kapliczka murowana w Cichem wykonana jest z łamanego kamienia. Przykryto ją czterospadowym blaszanym daszkiem, na szczycie którego umieszczony jest metalowy krzyż. Wewnątrz wnęki znajdującej się we frontowej ścianie znajduje się współczesna duża figura Matki Bożej Niepokalanej. Wnętrze przysłonięto ażurową metalową bramką. Murowane kapliczki w formie czworosiennego słupa z wyciętymi w ścianach wnękami możemy zaliczyć do najstarszych i najbardziej rozpowszechnionych w Polsce typów, które na interesującym nas terenie przybrały własny, niepowtarzalny kształt.

Prícestná murowaná kaplnka v Cichom je postavená z lo-meného kameňa. Je prikrytá valbovou plechovou strieškou, na jej štíte je osadený kovový kríž. Vo výklenku v čelnej stene sa nachádza súčasná veľká socha Nepoškvrnenej Panny Márie. Výklenok je prekrytý mriežkovou kovovou bránkou. Murowané kaplnky vo forme štvorstenného stĺpa s nikami vyrezanými do stien môžeme považovať za najstaršie a najrozsirenejšie typy v Poľsku, ktoré na predmetnom území získali vlastnú, neopakovateľnú formu.

Kapliczka Matki Bożej Częstochowskiej to XIX-wieczna kapliczka dziełczyna wybudowana w podziękowaniu za cudowne ocalenie przed powodzią. Ma formę wolnostojącego murowanego domku, nakrytego dachem wieżowym kopulastym o pokryciu z blachy miedzianej. Dzwon w wieży jest z roku 1770. Dach zwieńczony jest metalowym krzyżem. We wnętrzu znajduje się centralnie ustawiony obraz Matki Bożej Częstochowskiej, natomiast dwa obrazy: Męki Pańskiej oraz Bożej Tronującej wykonane przez Wincentego Chrzaskiewicza w 1863 r. znajdują się w domu prywatnym.

Kaplnka Čenstochovskej Panny Márie je ďakovná kaplnka z 19. storočia vybudovaná ako výraz vďaky za zá-zračnú záchranu pred povodňou. Má podobu voľne stojacieho mu-rovaného domčeka prekrytého ve-žovou kupolovitou medenou strechou. Zvon vo veži pochádza z roku 1770. Na vrchole strechy je umiest-nený kovový kríž. Vo vnútri sa na-chádza centrálné umiestnený ob-raz Čenstochovskej Panny Márie, a dva obrazy – Umučenia Pána a Tróniacej Panny Márie namalo-vané Wincentym Chrzaskiewiczom v roku 1863 – sa nachádzajú v súk-romnom dome.

Przytulia pospolita

Lipkavec mäklý

Niezapominajka

Nezábudka

Przywrotnik pospolity

Alchemilka

Wywiera wpływ moczopędny i przeciwozbrzękowy. Posiada właściwości przeciwpalne i przeciwwysiękowe. Badania wykazały także, że roślina może mieć działanie hipotensyjne, tj. obniżające ciśnienie tętnicze.

Pôsobí diuretický a zamedzuje edémom. Má protizápalové a anti-tiexsudatívne vlastnosti. Výskumy potvrdili, že rastlina môže mať tiež hypotenzný účinok, t. j. môže znížovať krvný tlak.

Dawna medycyna ludowa miała w zanadru szereg przepisów z niezapominajek na nalewki i napary stosowane w gruźlicy płuc i jelit, chorobach dróg oddechowych jak zapalenie płuc, oskrzeli, krtani, gardła, uporczywym kaszlu, krwotokach z nosa. Stosowano je również jako okłady w celu nawilżenia i wygładzenia cery.

Dávna ľudová medicína ponúkala množstvo receptov z nezábudiek na tinktúry a odvary používané pri pľúcnej a črevnej tuberkulóze, ochoreníach dýchacích ciest ako zápal pľúc, bronchitída, laryngitída, faryngitída, pretrvávajúci kašeľ, krvácanie z nosa. Používali sa tiež ako obklady pre navlhčenie a vyhladenie pleti.

Zioło to zwane czasami zielem Matki Boskiej. Działa bakteriobójco, regenerująco i ściągająco. Wspomaga leczenie chorób układu pokarmowego (np. wzdęć i nieżyty żołądka). Łagodzi stany zapalne oraz przywraca elastyczność skóry. Ponadto przyspiesza proces gojenia się ran. Pobudza metabolizm. Działa moczopędnie.

Táto bylina sa občas nazýva bylinou Panny Márie. Pôsobí baktericídne, regeneračne a stahujúco. Podporuje liečbu tráviacej sústavy (napr. plynatosti a gastritídy). Zmierňuje zápalové stavy a obnovuje pružnosť pokožky. Zrýchľuje tiež proces hojenia rán. Stimuluje látkovú premenu. Pôsobí diuretický.

Po śladach dziedzictwa kulturowego regionu transgranicznego Po stopách kultúrneho dedičstva cezhraničného regiónu

Gmina Czarny Dunajec we współpracy z Miastem Trstena zrealizowała transgraniczny mikroprojekt pt. „Po śladach dziedzictwa kulturowego regionu transgranicznego” współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z budżetu państwa za pośrednictwem Euroregionu „Tatry” w ramach Programu Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020.

Obec Czarny Dunajec za współpracy s mestom Trstená realizovala cezhraničný mikroprojekt s názvom „Po stopách kultúrneho dedičstva cezhraničného regiónu” spolufinancovaný Európskou uniou z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a zo štátneho rozpočtu prostredníctvom Euroregionu „Tatry” v rámci Programu Interreg V-A Poľsko – Slovensko 2014 – 2020.

Główny cel projektu to zachowanie, ochrona, wsparcie i rozwój dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego poprzez zachowanie, zrekonstruowanie, odrestaurowanie i podniesienie świadomości o unikalnych miejscach dziedzictwa kulturowego regionu transgranicznego.

Hlavný cieľ projektu je zachovanie, ochrana, podpora a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva prostredníctvom zachovania, rekonštruovania, reštaurovania a zvyšovania povedomia o unikátnych miestach kultúrneho dedičstva cezhraničného regiónu.

Efekty mikroprojektu zaadresowane do mieszkańców i turystów. Realizacja zaplanowanych działań przyczyniła się do zachowania dziedzictwa historycznego i kulturowego dla przyszłych pokoleń. Wzmocniła także wykorzystanie potencjału, jaki posiada Miasto Trstena i Gmina Czarny Dunajec oraz wpłynęła na wzrost ich atrakcyjności turystycznej.

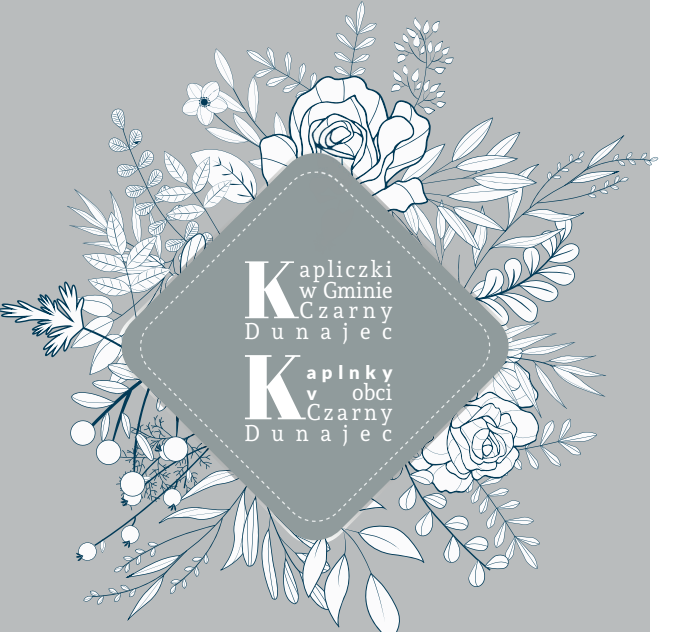
Efekty mikroprojektu boli adresované obyvateľom a turistom. Realizácia naplánovaných aktivít prispela k zachovaniu historického a kultúrneho dedičstva pre budúce generácie. Posilnila využitie potenciálu mesta Trstená a obce Czarny Dunajec a prispela k zvýšeniu ich turistickej atraktivity.

W ramach zadania odrestaurowanych zostało 7 zabytkowych kapliczek i krzyży na terenie Gminy Czarny Dunajec. W sąsiedztwie kapliczek i krzyży osadzone zostały tablice informujące o znajdujących się w pobliżu ziołach oraz o samych kapliczkach.

V rámci úlohy bolo na území obce Czarny Dunajec zreštaurovaných 7 historických kaplniek a krížov. V susedstve kaplniek a krížov boli osadené informačné tabule o bylinkách rastúcich v blízkom okolí a o samotných kaplnkách.

Zachęcamy Państwa do bliższego zapoznania się z dziedzictwem kulturowym i sakralnym podhalańskiej ziemi, które udało się udostępnić dzięki realizacji niniejszego projektu.

Spoznajcie bliżšie kultúrne a sakrálné dedičstvo podhalskej zeme, ktoré sa nám podarilo sprístupniť vďaka realizácii tohto projektu.

„Kapliczki i krzyże przydrożne rozsiane w krajobrazie polskim modlitwy ludu polskiego rzezane w drzewie lub kute w kamieniu, materializacja uniesienia serc pobożnych, (...) a także szczytowe osiągnięcie polskiej sztuki ludowej, są wyrazem potrzeb duchowych człowieka(...) Kapliczki na wsi są czymś tak naturalnym, że nawet nie docieka się przyczyny ich powstania. Są, gdyż były tak jak drzewa, ziemia i obłoki na niebie.”

cyt. Tadeusz Seweryn
Kapliczki i krzyże przydrożne w Polsce

„Kaplnky a prícestné kríže – rozptýlené v poľskej krajine – modlitby poľského ľudu vyrezávané z dreva alebo tesané z kameňa, materializácia extázy nábožných srdc, (...) a vrcholný úspech poľského ľudového umenia, sú prejavom duchovných potrieb človeka (...) Kaplnky v dedine sú natoľko prirodzené, že nikto ani len nerozmýšľa nad príčinami ich vzniku. Sú, pretože boli – tak ako stromy, zem a obľaby na nebi”.

cyt. Tadeusz Seweryn
Kapliczki i krzyże przydrożne w Polsce

Pod krzyż albo pod kapliczkę odprowadzała matka syna, żona męża, bliscy wyruszających na pielgrzymi szlak pątników. Pod krzyżem, jeśli kościół był daleko, w Wielką Sobotę kapłan święcił pokarmy, a w Dni Krzyżowe święcił pola i modlił się z wiernymi o dobre urodzaje.

Ku krížu alebo ku kaplnke odprevádzala matka syna, žena muža, blízki pútnikov odchádzajúcich na púť. Pri kríži – keď bol kostol ďaleko – na Bielu Sobotu kňaz posvätil pokrmý a cez Krížové dni posvätil polia a modlił sa spolu s veriacimi o dobrú úrodu.

Niech te słowa i ich przesłanie staną się podstawą do bliższego poznania Gminy Czarny Dunajec z jej bogatym dziedzictwem kulturowym, sakralnym i przyrodniczym.

Nech sa tieto slová a ich posolstvo stanú základom bližšieho poznania obce Czarny Dunajec spolu s jej bohatým kultúrnym, sakrálnym a prírodným dedičstvom.

Kaplica na drzewie z rzeźbą przy drzewie Cierpienia Chrystusa z 1796 roku w Czarnym Dunajcu

1

Kaplnka pri strome s plnoplastickou sochou Kristusa Trpitéľa z roku 1796 v Czarnom Dunajci

Krzyż z ukrzyżowanym Chrystusem na kamiennym cokole z II połowy XIX wieku w Czarnym Dunajcu

2

Kříž s Kristom Ukrížovaným osadený na kamennom podstavci s reliéfom z II. polovice 19. storočia v Čornom Dunajci

Wolnostojący krzyż kamienny z trzema półplastycznymi rzeźbami z I połowy XX wieku w Chocholowie

3

Voľne stojací kamenný kríž s tromi poloplastickými sochami z I. polovice 20. storočia v Chocholove

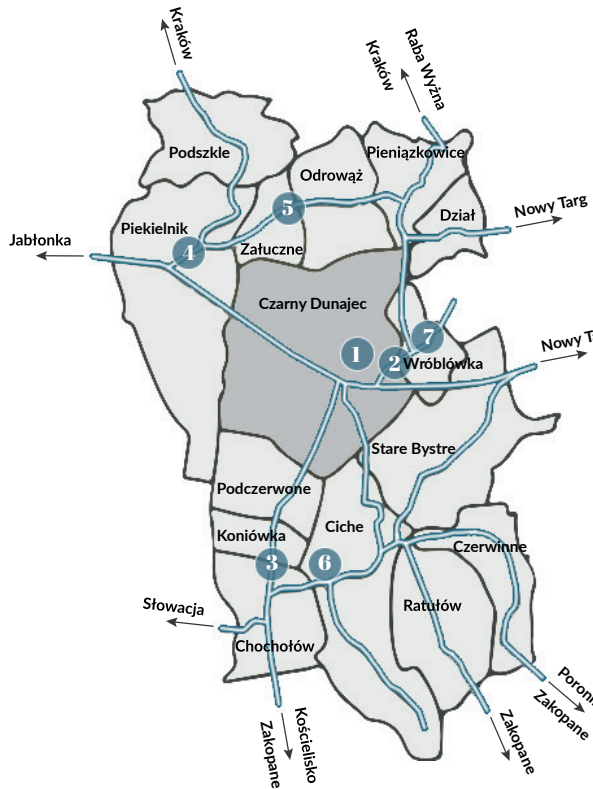

Kaplica kamienna z polichromowaną Piętą, zbudowana na cokole z płasko-rzeźbą św. Jana Nepomucena z roku 1824 w Piekelniku

4

Kamenná kaplnka s polychrómnym vyobrazením Piety, osadená na podstavci s reliéfnou postavou sv. Jána Nepomuckého. z roku 1824 v Piekelníku

Kapliczka wykonana jest z piaskowca, ustawiona w sąsiedztwie drzewa stanowiącego pomnik przyrody. Na płycinie znajdującej się od frontu jest wyryty napis informujący o dacie powstania kapliczki i jej fundatorze: A.D. 1796. *Jakobus. Bzuwka. Fun.&exc*

Data wyryta na postumencie zbiega się z datą odbudowy kościoła w Czarnym Dunajcu po pożarze, który w 1787 zniszczył pierwszy drewniany kościół, ale również z datą trzeciego rozbioru Polski tj. 1795 r. kiedy to Polska znalazła się w niewoli. Postać Chrystusa ze skrepowanymi rękami może symbolizować tę sytuację.

Kaplnka je vytesaná z pieskovca, postavená v susedstve stromu, ktorý je prírodnou pamiatkou. Na čelnej doske je vytesaný nápis s informáciou o dátume vzniku kaplnky a o jej fundátorovi: A.D. 1796. *Jakobus. Bzuwka. Fun.&exc*

Dátum vytesaný na podstavci je zhodný s dátumom obnovenia kostola v Čornom Dunajci po požiari, ktorý v roku 1787 zničil prvý drevený kostol, ale tiež s dátumom tretieho rozdelenia Poľska, t. j. rokom 1795, po ktorom sa celé Poľsko ocitlo pod nadvládou cudzích mocí. Socha Krista so spútanými rukami môže symbolizovať tieto okolnosti.

Kapliczka Jezusa Ukrzyżowanego znajduje się na ul. Bugaj. Kapliczka ma formę krzyża metalowego z pełnoplastyczną rzeźbą Chrystusa (prawdopodobnie jest to żeliwny odlew z wiedeńskiej odlewni) umieszczonemu na kamiennym postumencie wykonanym z ciosów piaskowca. Na przedniej części podstavca sa nachádza reliéf – postava adoranta so zdvihnutými rukami. Kríž ma charakter funeralny znajdujące się na nim napisy najpewniej nawiązywały do osoby pochowanej.

Kaplnka Krista Ukrížovaného sa nachádza na ul. Bugaj. Kaplnka má formu kovového kríža s plnoplastickou sochou Krista (pravdepodobne je to liatinový odlatok z viedenskej zlievárne) umiestnenou na kamennom podstavci z pieskovcových kvádrov. Na prednej časti podstavca sa nachádza reliéf – postava adoranta so zdvihnutými rukami. Kríž má funebrálny charakter – nápisy umiestnené na ňom sa najpravdepodobnejšie vzťahovali na zosnulého.

Obiekt usytuowany jest przy drodze głównej we wsi Chochółów. Krzyż wykonany jest z piaskowca z pełnfigurálną postacią Jezusa Chrystusa, osadzony na postumencie, z półplastycznym przedstawieniem Bolejącej Madonny. W dolnej części znajduje się medalion najprawdopodobniej z wizerunkiem św. Jana Nepomucena.

Obiekt je umiestnený pri hlavnej ceste v dedine Chochółów. Kríž je zhotovený z pieskovca s trojrozmernou figurálnou postavou Ježiša Krista, je osadený na podstavci s poloplastickým vyobrazením Panny Márie Bolestnej. V dolnej časti sa nachádza medailón najpravdopodobnejšie s vyobrazením sv. Jána Nepomuckého.

Kapliczka z 1824 roku wykonana jest z piaskowca. Zwieńcza ją metalowy daszek. Obiekt składa się z kilkuelementowego cokołu wraz z rzeźbą pełnopostaciową przedstawiającą Piętę oraz płaskorzeźbioną postacią św. Jana Nepomucena. Data 1880 może związana być z czasem powstania obiektu lub renowacji wykonanej przez potomków słynnych słowackich rzeźbiarzy z pracowni Białopotockich. Figura jest bardzo cennym obiektem, jednym z najważniejszych świadectw dorobku rzeźby orawskiej.

Kaplnka z roku 1824 je zhotovená z pieskovca. Na jej vrchole sa nachádza kovový prístrešok. Objekt tvorí podstavec z niekoľkých častí a voľné sochárske dielo predstavujúce Pietu s basreliefnou figúrou sv. Jána Nepomuckého. Dátum 1880 môže súvisieť s časom vytvorenia objektu alebo renovácie uskutočnenej potomkami známych slovenských sochárov z dielne Bielopotockých. Socha je veľmi cenným objektom, je to jedno z najdôležitejších svedectiev oravského sochárstva.

Mikroprojekt pt. „Po śladach dziedzictwa kulturowego regionu transgranicznego” współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z budżetu państwa za pośrednictwem Euroregionu V-A Polska-Słowacja 2014-2020

Mikroprojekt s názvom „Po stopách kultúrneho dedičstva pohraničného regiónu” spolufinancovaný Európskou uniou z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a zo štátneho rozpočtu prostredníctvom Euroregionu „Tatry” v rámci Programu Interreg V-A Poľsko – Slovensko 2014 – 2020

Egzemplarz bezpłatny. Wylączną odpowiedzialność za zawartość niniejszej publikacji ponoszą jej autorzy i nie może być ona utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Unii Europejskiej oraz Euroregionu „Tatry”.

Nepredajné. Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesú jej autori a nedá sa stožniť s oficiálnym stanoviskom Európskej únie a Euroregionu „Tatry”.

© Copyright by Urząd Gminy Czarny Dunajec
Opracowanie graficzne, skład i druk / Grafický návrh, sadzba a tlač: Joanna Głowacz
Tłumaczenia / Preklady: Agencja BTB Wania Maczewska-Wicik (PL-SK)

ISBN 978-83-943901-3-6
Wydawca /Vydavateľ: Gmina Czarny Dunajec
ul. Piłsudskiego 2, 34-470 Czarny Dunajec
e-mail: gmina@czarny-dunajec.pl
www.czarny-dunajec.pl

Czarny Dunajec 2019

Mięta to roślina przyprawowa, lecznicza, kosmetyczna, a także stosowana w przemysle spożywczym i farmaceutycznym. Wskazania do stosowania to zaburzenia trawienne, przeziębienie, niskie tempo przemiany materii, zaburzenia w wydzielaniu żółci, niedokrwistość, soku żółciowego, przewlekłe wzdęcia.

Mäta sa používa ako koreninová, liečebná a kozmetická rastlina, využíva sa tiež v potravinárskom a farmaceutickom priemysle. Indikácie na použitie sú poruchy trávenia, prechladnutie, spomalená látková premena, poruchy vylučovania žlče, nedostatočná kyslosť žalúdočnej šťavy, chronická plynatosť.

Jaskry zasadniczo są trujące choć w niewielkich ilościach i stosowane przez doświadczanego zielarza leczą niektóre stany zapalne. Jaskier polny, zawiera toksyczny glikozyd oraz substancję lotną protoanemina o ostrym zapachu i palącym smaku. Powoduje podrażnienie skóry oraz błon śluzowych.

Iskerníky sú v podstate jedovaté, ale v malých množstvách a aplikované skúseným bylinkárom liečia niektoré zápalné stavy. Iskerník polný obsahuje jedovatý glykozid a prchavú látku – protoanemonin, ktorý silne vonia a má páľivú chuť. Dráždi pokožku a sliznice.

Poza zastosowaniem kulinarnym stosowany jest również w fitoterapii. Zawiera bardzo duże ilości garbników, dlatego chętnie wykorzystywany jest w pediatrii, w celu leczenia biegunki. Współczesna fitoterapia wykorzystuje także szczaw w celu pobudzania apetytu.

Používa sa v kuchyni aj vo fytoterapii. Obsahuje veľmi veľké množstvo trieslovín, preto nachádza široké využitie v pediatrii pri liečbe hnačky. Súčasná fytooterapia využíva štiav na stimulovanie chuti do jedla.

Inaczej mniszek pospolity, dmuchawiec lub mlecz, rośnie na przydrożach, łąkach, w zaroślach. Ma wiele właściwości leczniczych, dzięki którym znalazł zastosowanie w medycynie naturalnej np. przeciwcukrzycowe i potencjalne przeciwnowotworowe. Mniszek lekarski wspiera też pracę wątroby.

Nazývaná tiež púpava obyčajná či pumpava, mlieč, rastie pri cestách, na lúčach, medzi krovím. Má mnoho liečivých vlastností, vďaka ktorým sa využíva v prírodnom liečiteľstve, napr. v boji proti cukrovke a potenciálne proti rakovine. Púpava obyčajná podporuje prácu pečene.